

УДК 821.111-1.09

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209280>**Тетяна ВЕРЕТЮК,***orcid.org/0000-0002-3985-1529*

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри української і зарубіжної літератури та журналістики

імені професора Леоніда Ушкалова

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(Харків, Україна) *tvphilolog@gmail.com*

ФІЛОСОФІЯ ФЕМІНІЗМУ В РОМАНІ СИЛЬВІ ПЛАТ «ПІД СКЛЯНИМ КОВПАКОМ»

У пропонованій статті подається спроба аналізу роману маловідомої американської письменниці Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» («*The Bell Jar*», 1963) крізь призму феміністичних ідей. Поетичний доробок мисткині неодноразово ставав об'єктом досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних літературознавців, серед яких варто відзначити таких, як С. Аксельрод, С. Басснет, Г. Глазова, О. Зверєв, Г. Злобін, Т. Касіна, Т. Ретивова, Д. Розенблат, Ж. Роуз, Е. Стівенсон, Д. Холбрук та інші. Проте роман письменниці на сьогодні залишається не поцінованим належним чином через фрагментарність досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців (прикладом чого можуть слугувати розвідки Е. Батсчера, П. Беннетт, Р. Хеймана, М. Шимчишин та ін.), що й зумовлює новизну нашої роботи. Теоретико-методологічною основою розвідки стали праці таких дослідників-літераторів, як Е. Батсчер, П. Беннетт, Г. Брандт, Е. Герасимова, Дж. Грір, С. де Бовуар, О. Задорожна, Н. Зборовська, М. Ільницька, К. Мілет, С. Павличко, А. Романюк, Ф. Тебо, С. Файерстоун, Б. Фрідан, К. Хайдер, Р. Хейман, Е. Шоре, М. Шимчишин, Е. Шовалтер.

У статті подається короткий аналіз критичних праць, присвячених дослідженню як поняття «фемінізм», «феміністичний рух», «феміністичні течії», «жіноча література», так і тексту роману «Під скляним ковпаком». Особливу увагу зосереджено на роботі Б. Фрідан («Таємниця жіночності», 1963 р.), що вважається одним із маніфестів феміністичного руху того часу, основні ідеї якої були яскраво проілюстровані прикладами з тексту. Також у розвідці подається короткий опис п'ятдесятих років, того часу, у якому жила і працювала сама письменниця; розглянуто образ головної героїні Естер Грінвуд як репрезентанта жіночої ідентичності, чия поведінка із самого початку не відповідала нормам жіночої моралі, нав'язаним патріархальним світом. Аналізуючи основні події роману (стажування в популярному журналі, спілкування з редакторкою Джей Сі, прагнення стати відомою письменницею / незалежною / незаміжньою жінкою, перші розчарування, нервовий зрив, лікування у психіатричній лікарні та виписка з неї), наголошується, що основою оповіді у творі виступає внутрішнє сприйняття дійсності Естер Грінвуд, що яскраво ілюструє мотивацію поведінки головної героїні за тих чи інших обставин. Робиться висновок, що письменниці вдалося вийти за рамки патріархального світогляду та утвердити ідею жіночої самобутності.

Ключові слова: фемінізм, феміністичний рух, феміністичні течії, жіноча література, патріархальний світ, жіноче пригнічення, жіночий супротив.

Tetiana VERETIUK,*orcid.org/0000-0002-3985-1529*

Candidate of Philological Sciences (PhD in Philology),

Senior Lecturer Professor Leonid Ushkalov Ukrainian and Foreign Literature and Journalism Department

of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

(Kharkiv, Ukraine) *tvphilolog@gmail.com*

FEMINISM PHILOSOPHY IN SYLVIA PLATH'S NOVEL "THE BELL JAR"

The proposed article attempted to analyze the novel of the little-known American writer Sylvia Plath "The Bell Jar" (1963) through the prism of feminist ideas. The poetic work of the writers has repeatedly become the object of research by both foreign and Ukrainian literary critics, among it should be mentioned such researchers as S. Axelrod, S. Bassnett, H. Hlazova, O. Zvieriev, H. Zlobin, T. Kasina, T. Retiyova, J. Rosenblatt, J. Rose, A. Stevenson, D. Holbrook etc. However, the novel is currently not properly appreciated due to the fragmentary researches of both foreign and Ukrainian researchers (for example, the studies by E. Butscher, P. Bennett, R. Hayman, M. Shymchyshyn, etc.), that determines the novelty of presented work. The theoretical and methodological basis of the research was the works of such researchers as E. Butscher, P. Bennett, G. Brandt, E. Herasymova, G. Greer, S. de Beauvoir, O. Zadorozhna, N. Zborovska, M. Ilytska, K. Millet, S. Pavlychko, A. Romaniuk, F. Thébaud, S. Firestone, B. Friedan, K. Haider, R. Hayman, E. Shore, M. Shymchyshyn, E. Showalter.

The article presents a brief analysis of critical works devoted to the study of the concepts of “feminism”, “feminist movement”, “feminist currents”, “women’s literature”, and also the text of the novel “The Bell Jar”. Particular attention has been focused on the work of B. Friedan (“The Feminine Mystique”, 1963), which is considered one of the manifests of the feminist movement of the second part of the XX century, the main ideas of which were vividly illustrated by examples from the novel. The presented paper also provides a brief description of the fifties, the time in which the writer lived and worked; the image of the main character Esther Greenwood as a representative of female identity was considered, and it was concluded that main character’s behavior did not meet the norms of female morality imposed by the patriarchal world. Analyzing the main events of the novel (internship in a popular magazine, communication with the editor Jay Cee, the desire to become a famous writer and independent/unmarried woman, the first disappointments, nervous breakdown, treatment in a psychiatric hospital and discharge from it), it is emphasized that the story is based on Esther Greenwood’s inner perception of reality, which vividly illustrates the motivation of the main character’s behavior under different circumstances. It is concluded that the writer managed to go beyond the patriarchal worldview and establish the idea of female identity.

Key words: feminism, the feminist movement, feminist currents, women’s literature, patriarchal world, women’s oppression, women’s resistance.

Постановка проблеми. Сполучені Штати Америки відомі своїми феміністськими традиціями, і це не випадково, адже в цій країні боротьба за жіночу емансипацію відіграла надзвичайно важливу роль. Помежів’я XIX – XX ст. та й подальші роки виявилися сприятливими для розвитку американської жіночої прози й активізації феміністичних тенденцій у літературі.

Цікавим, з цієї точки зору, нам видається роман маловідомої американської письменниці Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» («The Bell Jar», 1963), який на сьогодні залишається належним чином не поцінованим через фрагментарність досліджень, прикладом чого можуть слугувати розвідки Е. Батсчер (Butscher, 1986), П. Беннетт (Bennet, 1998), Р. Хейман (Hayman, 1991), М. Шимчишин (Шимчишин, 2007), у яких подається спроба аналізу психологічного колапсу головної героїні.

Аналіз досліджень. Вважається, що «жінки знаходилися в тіні історії» (Тебо, 2015: 9) до кінця XIX століття, а сама «історія довгий час була суто чоловічою» (Тебо, 2015: 14). Проте «прагнення жінки визволитися з-під опіки чоловіка та змусити його зважати на її особисті якості» існувало завжди (Брандт, 2006: 11). Лише наприкінці XIX століття з початком руху фемінізму в США (та в деяких європейських країнах) розпочали відкрито звертати увагу на дуалізм: поділ на «чоловіче» та «жіноче» начало. Провідним завданням фемінізму стало переосмислення «поняття “природньої” статі і її різних реалізацій в окремих культурних і соціальних системах» (Хайдер, 1999: 15).

На сучасному етапі поняття «фемінізм» є полісемантичним та охоплює широке смислове поле, тому воно вкрай неоднорідне і неоднозначне. За висхідне положення в нашій роботі ми обираємо таке тлумачення поняття «фемінізм», як «спектр ідеологій, політичних і соціальних рухів, спрямованих на досягнення рівності політичних, економічних, особистих і соціальних прав для жінок

або подолання сексизму» (див.: Павличко, 2002). Прикметною рисою такого явища стає хронологічна мінливість. На сьогодні феміністичний рух потрактовується в чотирьох дефініціях: фемінізм як суспільний рух; фемінізм як соціально-політична теорія; фемінізм як світоглядна категорія (індивідуальна й групові); фемінізм як культурна категорія. Це не тільки соціальний феномен, але й феномен художній, науковий тощо (див.: Задорожна, 2014: 466).

Варто наголосити, що «фемінізм» в культурі та літературі існував завжди, але не мав масового розповсюдження та характеру. Підтвердження цього можна знайти в роботах таких відомих філософів, як Аристотель, Платон, Декарт, Ляйбніц, Кант та багато інших. Причиною яскравого окреслення фемінізму в XX столітті стали умови в тогочасному суспільстві, за яких це відбулося. Генеза фемінізму йде в глиб століть, так, наприклад, ще з часів Античної Греції вважалося, що жінка не має здібностей до розумової і творчої праці. Лише поодинокі приклади доводять, що деяким жінкам усе ж таланило довести своє право на творчість та вільне вираження думок, пригадаймо, приміром, Катерину Сієнську, Христину Пізанську та ін. Сімона де Бовуар, яка вважається головним теоретиком фемінізму, досягнення Христини Пізанської іменувала не інакше як «вражаючою випадковістю», а Катерина Сієнська, на думку дослідниці, прославилася завдяки «авторитету, якого зазвичай у жінок не буває» (Де Бовуар, 2015: 140). Саме С. Де Бовуар у своїй книзі «Друга стаття» («The Second Sex», 1949), подаючи біологічний і психоаналітичний аналіз жіночого існування, висловила думку, що жінка і чоловік абсолютно тотожні в соціокультурному плані і єдине, що їх розрізняє, – це анатомія. Тому, на думку дослідниці, жінка має самостверджуватися як особистість (у праці, у творчості, у саморозритті). Ця думка стала основоположною для американських феміністок у 60-тих роках XX ст.

Зауважимо, що феміністичний рух розпочав боротьбу не стільки за права чи свободи жінок, скільки за повагу до жінки та її особистості. Головним гімном фемінізму став заклик відійти від брехні і штучності несправедливих взаємовідносин, які були традиційними для інституту сім'ї і суспільства загалом, що й пояснює той факт, що найбільш обговорюваною стає проблема статевої нерівності (див.: Романюк, 2011), адже все більша кількість жінок починає висловлювати своє невдоволення існуючим станом речей вголос. Тому цілком природно, що це якісно вплинуло на зростання частки жінок і у сфері культури, зокрема і в літературі та журналістиці. Сам факт існування феміністського руху стали помічати тоді, коли про нього заговорили в пресі та суспільстві (див.: Павличко, 2002).

Мета статті – розглянути роман Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» крізь призму феміністичних ідей.

Виклад основного матеріалу. В історії феміністичного руху виокремлюють три періоди (Романюк, 2011): «перша хвиля фемінізму» (XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.), «друга хвиля фемінізму», або «неофемінізм» (60-ті рр. XX ст.), «третья хвиля фемінізму» (90-ті рр. XX ст.).

У США перші жіночі рухи почали виникати наприкінці XIX століття – т.зв. «перша хвиля фемінізму» – це період розквіту політичного і релігійного фемінізму. 60–70 роки XX століття стали кульмінацією феміністських рухів, які породили «другу хвилю», яка була відповіддю на події 1968 року, коли по всій Європі і США пройшла хвиля молодіжних протестів, метою яких була боротьба за права людини, проти расизму, а також підтримка руху фемінізму (Павличко, 2002: 55–56). У цей період маніфестами фемінізму вважаються розвідки Б. Фрідан («Таємниця жіночності», 1963 р.), К. Мілет («Сексуальна політика», 1969 р.), Дж. Грір («Жінка-євнух», 1970 р.), С. Файерстоун («Діалектика статі», 1970 р.) та ін., присвячені проблемі місця жінки в суспільстві. Так, Б. Фрідан, описуючи пригнічення, яке жінка неодмінно відчуватиме, виконуючи ту чи іншу приписану їй патріархальним суспільством соціальну роль, закликає жінок самореалізуватися поза межами сім'ї. На думку дослідниці, лише така жінка зможе змінити ставлення до себе (див.: Фрідан, 1994). Натомість К. Мілет вважає, що між чоловіком і жінкою стосунки мають політичний характер, який дослідниця тлумачить як «структурно-владні взаємини», коли «одна група людей [жінки] перебуває під контролем іншої [чоловіки]» (Мілет, 1998: 49). Також авторка

акцентує увагу на тому, що політика пригнічення жінок здійснюється в усіх царинах людської діяльності. Тож не дивно, що Дж. Грір у своїй розвідці закликає до активної боротьби проти пригнічення чоловіками жінок (див.: Greer, 1971). С. Файерстоун, розмірковуючи над залежним/підпорядкованим становищем жінки, стверджує, що це наслідок «біологічної нерівності». Адже жінка, народжуючи дітей, стає залежною від чоловіка як у матеріальному плані, так і в питаннях захисту. Дослідниця констатує необхідність боротьби з подібним ставленням і пропагує засоби контрацепції, легалізацію абортів та штучне запліднення (див.: Firestone, 2003). Прикметним видається той факт, що в жодній роботі не подається аналіз літературних творів, написаних жінками-письменницями.

Ще однією особливістю «другої хвилі фемінізму» стає кількість течій феміністичного руху, кожна з яких намагається змістити акценти на свою користь. На розвиток американської літератури цього періоду посутньо вплинули марксистські феміністки та послідовниці теорій З. Фрейда та Ж. Лакана. Перші наполягали, що при аналізові художнього твору передусім варто звертати увагу на проблему кореляції класу та статі, яка, на їхнє глибоке переконання, є найважливішим фактором сворення літературного тексту. Прихильники іншої течії пропагували досліджувати в художньому творі не лише ставлення жінки до мови, а й будь-які прояви такого ставлення (Шовалтер, 1996: 681). Саме завдяки цим феміністським течіям в американській літературі 60-тих років відбувається поживлення зацікавленості читацького загалу літературою, написаною жінками. У цей час були опубліковані твори таких письменниць, як Айріс Мердок («An Unofficial Rose», 1962), Доріс Лессінг («The Golden Notebook», 1962), Маргарет Дреббл («A Summer Bird Cage», 1963), Сильвія Плат («The Bell Jar», 1963), Мюріел Спарк («The Girls of Slender Means», 1963), Анжела Картер («The Magic Toyshop», 1967) тощо.

Фактично, це був час, коли жінки змогли сміливо та відкрито говорити про те, що найбільше їх турбувало. Це й зумовлює провідну тематику «жіночої літератури» Америки, де головними темами стають: побут, пригніченість, складнощі материнства, стосунки між жінкою та чоловіком. Поступово набувають розповсюдження такі жанри жіночого романного письма, як автобіографічна та мемуарна проза у формі спогадів, у якій описується важка жіноча доля (див.: Тебо, 2015). Поява жіночого роману-автобіографії чи інших форм автобіографічного дискурсу обумовлена

прагненням замінити старий тип роману, який виконував роль головного виразника попередньої доби. З'являється трагічний роман, який демонструє досвід і проблеми окремої людини. У сучасній критиці автобіографія вважається найпоширенішим феміністським жанром (Зборовська, 1999: 84). У романах американських письменниць описувався світ жінки, наповнений безвихіддю, безсиллям, бажанням покинути цей світ. Яскравим прикладом роману такого типу стає твір американської письменниці Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» («The Bell Jar», 1963) (Плат, 2019).

Початок оповіді припадає на 1953 рік, коли Естер Грінвуд (головна героїня) виграє конкурс і отримує запрошення від відомого журналу «Лейдзі Дей» (Нью-Йорк) пройти в їхній редакції літнє стажування. Так, разом з іншими одинадцятьма дівчатами Естер отримує змогу долучитися до індустрії високої моди, краси та реклами, стати однією з ідеальних красунь обкладинок глянцевого журналу. Усі разом дівчата мешкають у суто жіночому нью-йоркському готелі, ходять на виставки та вечірки і пишуть статті: «Ми просто мотались із готелю в офіс, із офісу на одну з вечірок, а з вечірки в готель, а на ранок знову в офіс – і усе в чіткій послідовності. Я усвідомлювала, що маю бути в захваті, як і більшість моїх подруг, але насправді цього не було. Я почувала себе дуже тихою і дуже пустою – як мертва точка торнадо...» (Плат, 2019: 7). Як бачимо, з самого початку твору С. Плат акцентує увагу на поведінці Естер, яка не відповідає надуманим соціумом канонам жіночих норм.

Б. Фрідан наголошує, що саме в ці роки формується ідологема ідеальної американської домогосподарки через «мильні» телесеріали, низку жіночих журналів та рекламу: «Бути дружиною і проживати в замському будиночку – ідеал і мрія молодих американок і, як кажуть, предмет заздрощів жінок усього світу. Американська дружина – це жінка, необтяжена науковими досягненнями. Вона здорова, красива, її цікавлять лише чоловік, діти та дім. Вона віднайшла справжнє жіноче призначення» (Фрідан, 1994: 52). Але «між реальністю ... жіночого життя» та «тим образом, якому [жінки] намагалися слідувати» існує «дивна невідповідність» (Фрідан, 1994: 44) – констатує Б. Фрідан. Саме тому дослідниця характеризує цей час як «загадка жіночості» («the Feminine Mystique»).

Естер намагається протестувати проти правил патріархального суспільства, але, перебуваючи в Нью-Йорку і потрапляючи у світ, породжений рекламою, не може уникнути її впливу на свою свідомість. Підтвердженням чого може слугувати

такий фрагмент з твору: перебуваючи на одній з вечірок, Естер замовляє горілку не тому, що цей напій їй подобається, а через рекламу, у якій «...повна склянка чистої горілки, стояла огорнута кригою і підсвічувалася блакитним світлом, і горілка видалася мені прозорою та чистою, як вода...» (Плат, 2019: 19). Так авторка акцентує увагу на тому, що реклама пропагує стереотипність та бездумність, а також наголошує, що рекламні образи подібно впливають на домогосподарок, закликаючи їх уподібнитись до рекламних героїнь, які нахваляють міні-пекарні чи пральні машини. Така реклама «обмежила жінок простором кухні, тим самим видаливши їх із великого патріархального світу» (Фрідан, 1994: 245).

Сприйняття американської жінки як святої «триєдності непорочності, шлюбу та материнства» (Фрідан, 1994: 184) патріархальним соціумом викликає в Естер супротив, що пояснює боротьбу двох почуттів у душі героїні: бажання жити і прагнення скоїти самогубство. Така внутрішня боротьба спричинює перебування Естер одночасно у двох світах (у світі живих і у світі мертвих), бо в неї немає ні зовнішнього культурного простору, у якому вона могла б реалізувати іншу модель життя, ні внутрішнього духовного досвіду, оскільки її самоідентифікація знаходиться лише в процесі становлення (Герасимова, 2007: 14). Іншими словами, Естер, перебуваючи під впливом патріархальних звичаїв, не змогла реалізуватися як особистість зі своїми поглядами і ставленням до світу. Бо тільки-но вона робила цю спробу, суспільство безкомпромісно відкидало її через не дотримання звичної/прийнятої «моделі життя». Авторка роману неодноразово наголошує, що конфлікт головної героїні роману з навколишнім світом виникає саме тому, що вона виходить з традиційного хронотопу «чоловічої» культури й опиняється в якомусь вакуумі. З цієї точки зору, цікавою видається і сама назва твору. У перекладі *bell* – це «дзвін», хоча може бути і «скафандр» тощо (тобто семантично нагадує «ковпак»), тоді як *jar* – це «судина», чи «глек», чи «слоїк» (тоді асоціація зі склом яскравіша), чи «деренчання», чи «нервовий струс» (важлива риса в портреті головної героїні). Як бачимо, в оригінальній назві немає слова «glass» (скляний). Але при перекладі саме поєднання «скляний ковпак» створює враження перебування головної героїні в обмеженому (вакуумному) просторі, наче під склом.

Варто зауважити, що, незважаючи на упереджене ставлення чоловіків до «успішних в громадському житті чи кар'єрі жінок» (Фрідан, 1994: 50), авторка зображує й образ успішної

редакторки журналу «Лейдіз Дей» Джей Сі, яка змогла реалізуватися в кар'єрі. Проте патріархальне переконання в тому, що «істина жіночість не поєднується з кар'єрою та вищою освітою» (Фридан, 1994: 50) стає причиною того, що оточення сприймає Джей Сі як обділену жінку, яка не пізнала справжнього жіночого щастя. Так Дорін (подруга Естер, яка також проходить стажування в журналі) зауважує, що редакторка – несексуальна та невродлива жінка, додаючи при цьому: «Присягаюсь, що її чоловік вимикає світло в домі, перед тим як лягти поряд, інакше його б знудило» (Плат, 2019: 12). Натомість Естер, намагаючись відійти від патріархальних стереотипів, захоплюється Джей Сі, бо та зовнішньо не була схожою на «звичних редакторських ляльок з накладними віями» і мала «гострий розум» (Плат, 2019: 12). Джей Сі та Естер порозумілися, і з власного досвіду редакторка дає останній корисні настанови: «Не дозволяй цьому розпусному місту збити тебе з пантелику» (Плат, 2019: 57).

Це й спонукає Естер бути іншою, не такою, як диктує їй патріархальне суспільство. Вона прагне стати видатною письменницею, незаміжною та незалежною жінкою. Саме цей момент є досить показовим у творі, адже героїня не хоче миритися з тим, що диктує їй суспільство, яке живе за своїми, традиційними, канонами. Цей супротив і стає поясненням небажання Естер навчатись стенографії, традиційної роботи для жінок 50-х років, ба більше – виходити заміж вона теж не хоче, так само як і народжувати дітей. С. Плат наголошує, що Естер жахається заміжжя не тому, що боїться чоловіків, а тому, що боїться чоловічого пригнічення. Героїня вважає, що «... заміжжя і діти – це все одно що піддатися промиванню мізків, і твоя доля буде схожа на долю німого раба в якомусь приватному, але тим не менш тоталітарному царстві» (Плат, 2019).

Подібні теми порушуються в романі неодноразово, ніби натякаючи, що люди живуть стандартами, кліше та стереотипами, не думаючи про внутрішній світ та почуття одне одного. «Мені нестерпна була думка, що жінка приречена на одне-єдине, причому незмінне і непорочне, життя, тоді як чоловік здатний вести подвійне існування: одне – дотримання добродетності, а інше – навпаки», – зазначає героїня (Плат, 2019). Твір насичений роздумами Естер про самореалізацію, суспільне визнання, власне сьогодення і майбутнє. Думки, почуття, бажання переповнюють її, закривають від зовнішнього світу, від людей, доводячи до відчаю. Усе навколо здається Естер несправжнім та сповненим фальші. Саме

думка про нездійсненність мрії бути письменницею, реалізуватися як жінка та особистість спричиняє остаточну втрату свого внутрішнього «Я»: «Я відчула, як життя моє простягає наді мною свої гілки ... З кінця кожної гілки, подібно соковитій смокві, звисало і підморгувало, ваблячи, яке-небудь променисте майбутнє. Одна смоква означала чоловіка, дітей і повну чашу в будинку, інша – долю відомої поетеси, третя – кар'єру університетського професора, четверта ... – стати видатним видавцем і редакторкою, п'ята кликала до Європи, до Африки, до Південної Америки, шоста відгукувалася іменами ... коханих з невимовними іменами, сьома обіцяла мені звання олімпійської чемпіонки з веслування, а вище на гілках виднілися й інші плоди, ні назви, ні призначення яких мені поки не дано було вгадати» (Плат, 2019). Саме тому, що Естер не могла знайти свого місця в загальноприйнятій картині світу та тиск патріархальних канонів, у головної героїні стався нервовий зрив. Підтвердженням цього можуть слугувати слова М. Шимчишин: «Перебування у Нью-Йорку, зустрічі з відомими людьми, вечери в дорогих ресторанах і навіть робота в тогочасному жіночому топ-журналі не тішать дівчину. Її воля до сенсу життя фрустрована реаліями часу “the feminine mystique”». Саме ці реалії стають «причинами її ноогенного неврозу. Стан глибокого внутрішнього розчарування передається через колапс очікувань якоїсь таємничості, величності, незвичайності від Нью-Йорку» (Шимчишин, 2007: 167). На нашу думку, вартим уваги є той факт, що тривале лікування у психіатричній лікарні та виписка з неї, які, за ідеєю, репрезентують одужання героїні, наспраді не дають впевненості читачеві в тому, що майбутнє Естер буде щасливим і з подібними проблемами вона більше не зіткнеться.

Прикметним у романі є зображення надмірної віри в психоаналіз і пояснень власних проблем психоаналітичним положеннями. Щоправда, замість розв'язання проблеми, героїня завдає собі шкоди псевдонауковим підходом, не довіряючи лікарю, портрет якого виписаний майже карикатурно, хоча це можна пояснити особистим викривленим сприйняттям авторки. Як зазначає Н. Зборовська, С. Плат «стала однією з перших американських поетес, які у творчості наважилися використовувати життєвий досвід, отриманий у психіатричній клініці» (Зборовська, 2006: 443), що пояснює зацікавленість читача текстом твору, бо реципієнт убачає певний автобіографізм (хоча й не завжди відрізняє реальність від вигадки), а для нас цей факт стає ще

одним підтвердженням використання письменницею феміністичних ідей.

Висновки. Отже, виникнення і розвиток фемінізму призвів до формування феміністичної літератури – «жіночої літератури». Цей феномен можна трактувати як сукупність творів, написаних жінками-письменницями, що відтворюють такий спосіб інтерпретування дійсності, який відрізняється від чоловічого, тобто мисткині у своїх текстах виходили за межі патріархального світогляду, акцентуючи увагу на самотності саме жіночого світу. Публікація робіт Б. Фрідан, К. Мілет, Дж. Гріп, С. Файрстоун та ін., присвячених проблемі місця жінки в суспільстві, а також розгалуженість феміністичних течій стали причиною пошквалювання читацької зацікавленості до творів, авторами яких є жінки, що, у

свою чергу, посприяло опублікуванню низки текстів, серед яких був і роман Сильвії Плат «Під скляним ковпаком» («The Bell Jar», 1963). Нами було відзначено, що дослідження Б. Фрідан та роман С. Плат спонукали тогочасне жіноцтво до критичного ставлення щодо патріархальних суспільних норм. Підтвердженням цьому стає головна героїня роману «Під скляним ковпаком» Естер Грінвуд, образ якої авторка подає, беручи за основу її внутрішнє сприйняття дійсності, що дозволяє читачеві крізь призму її суджень та інтерпретацію реальності розглядати справжню жінку. Розглянувши основні події у творі, ми можемо зробити висновок, що письменниця змогла відтворити феміністські ідеї, що панували в тогочасному американському суспільстві, та затвердити ідею жіночої ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брандт Г. Философская антропология феминизма. Природа женщины. Санкт-Петербург : Алетейя, 2006. 160 с.
2. Герасимова Е. Художественный мир поэзии и прозы Сильвии Плат: конец 50-х – начало 60-х гг. : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: 10.01.03. Н. Новгород, 2007. 20 с.
3. Де Бовуар С. Второй пол. Этика подлинного существования. Москва ; Санкт-Петербург, 2015. 368 с.
4. Задорожна О. Жінка в літературі і феміністичний рух в Україні. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17, т. 1. С. 466–470.
5. Зборовська Н., Ільницька М. Феміністичні роздуми: На карнавалі мертвих поцілунків. Львів : Літопис, 1999. 336 с.
6. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ : Академвидав, 2006. 504 с.
7. Мілет К. Сексуальна політика / пер. з англ. У. Потятиник, П. Тарашук. Київ : Основи, 1998. 619 с.
8. Павличко С. Фемінізм. Київ : Основи, 2002. 322 с.
9. Плат С. Под стеклянним колпаком. Москва : АСТ, 2019. 320 с.
10. Романюк А. Історія західних політичних вчень. Політичні доктрини ХХ – початку ХХІ ст. Київ : Знання, 2011. 255 с.
11. Тебо Ф. История женщин на Западе. Становление культурной идентичности в ХХ столетии. Санкт-Петербург : Алетейя, 2015. 624 с.
12. Фридан Б. Загадка женственности / пер. с англ. О. Ворониной. Москва : Прогресс: Литера, 1994. 494 с.
13. Хайдер К., Шоре Э. Пол. Гендер. Культура. Москва : РГГУ, 1999. 129 с.
14. Шимчишин М. Парадигма психо/ноогенного неврозу у романі С. Плат «Під ковпаком». *Жіночі голоси в літературному дискурсі ХХ століття*. Тернопіль : Горлиця, 2007. С. 157–171.
15. Шовалгер Е. Феміністична критика у пущі. *Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів : Літопис, 1996. С. 680–699.
16. Bennet P. My life, a loaded gun: Dickinson, Plath, Rich, and female creativity. Boston : Beacon Press, 1998. 350 p.
17. Butscher E. Sylvia Plath. Method and Madness. New York : The Seabury Press, 1986. 388 p.
18. Firestone S. The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution. N.Y. : Farrar, Straus and Giroux, 2003. 216 p.
19. Greer G. The Female Eunuch. London : Paladin, 1971. 354 p.
20. Hayman R. The Death and Life of Sylvia Plath. London : Heinemann, 1991. 220 p.

REFERENCES

1. Brandt G. Filosofskaya antropologiya feminizma. Priroda zhenshchiny [Philosophical Anthropology of Feminism. Nature of Woman]. SPb.: Aleteiya, 2006. 160 s. [in Russian].
2. Gerasimova E. Khudozhestvennyi mir poezii i prozy Sil'vii Plat: konets 50-kh – nachalo 60-kh gg. [The Artistic World of Sylvia Plath's poetry and prose: the late 50s – the early 60s]: avtoref. dis. na soiskanie nauch. stepeni kand. filol. nauk: 10.01.03. N. Novgorod, 2007. 20 s. [in Russian].
3. Beauvoir S. de Vtoroi pol. Etika podlinnogo sushchestvovaniya [The Second Sex]. M.; SPb., 2015. 368 s. [in Russian].
4. Zadorozhna O. Zhinka v literaturi i feministychnyi rukh v Ukraini [Woman in Literature and the Feminist Movement in Ukraine]. *Mova i kultura*. 2014. Vyp. 17, t. 1. S. 466–470. [in Ukrainian].
5. Zborovska H., Ilynytska M. Feministychni rozdumy: Na karnavali mertvykh potsilunkiv [Feminist Reflections: At the Carnival of Dead Kisses]. L.: Litopys, 1999. 336 s. [in Ukrainian].
6. Zborovska N. Kod ukrainskoi literatury: Proekt psykhoistorii novitnoi ukrainskoi literatury [Code of Ukrainian literature: Project of Psychohistory of Modern Ukrainian Literature]. K.: Akademvydav, 2006. 504 s. [in Ukrainian].

7. Millet K. Seksualna polityka [Sexual Politics] / per. z anhl. U. Potiatynyk, P. Tarashchuk]. K.: Osnovy, 1998. 619 s. [in Ukrainian].
8. Pavlychko S. Feminizm [Feminism]. K.: Osnovy, 2002. 322 s. [in Ukrainian].
9. Plath S. Pod steklyannym kolpakom [The Bell Jar]. M.: AST, 2019. 320 s. [in Russian].
10. Romaniuk A. Istoriia zakhidnykh politychnykh vchen. Politychni doktryny XX – pochatku XX st. [History of Western Political Doctrines. Political Doctrines of the XX – the early XXI century.]. K.: Znannia, 2011. 255 s. [in Ukrainian].
11. Thébaud F. Istoriya zhenshchin na Zapade. Stanovlenie kul’turnoi identichnosti v XX stoletii [A History of Women in the West: Toward Cultural Identity in the Twentieth Century]. SPb.: Aleteiya, 2015. 624 s. [in Russian].
12. Friedan B. Zagadka zhenstvennosti [The Feminine Mystique] / per. s angl. O. Voroninoi. M.: Progress: Litera, 1994. 494 s. [in Russian].
13. Khaider K., Shore E. Pol. Gender. Kul’tura [Sex. Gender. Culture]. M.: RGGU, 1999. 129 s. [in Russian].
14. Shymchyshyn M. Paradyhma psykho/noohennoho nevrozu u romani S. Plath «Pid kovpakom» [The Paradigm of Psycho / Noogenic Neurosis in the Novel “The Bell Jar” by S. Plath]. *Zhinochi holosy v literaturnomu dyskursi XX stolittia*. Ternopil: Horlytsia, 2007. S. 157–171. [in Ukrainian].
15. Showalter E. Feministychna krytyka u pushchi [Feminist. Criticism in the Wilderness]. *Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st.* L.: Litopys, 1996. S. 680–699. [in Ukrainian].
16. Bennet P. My life, a loaded gun: Dickinson, Plath, Rich, and female creativity. Boston: Beacon Press, 1998. 350 p. [in English].
17. Butscher E. Sylvia Plath. Method and Madness. New York: The Seabury Press, 1986. 388 p. [in English].
18. Firestone S. The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution. N.Y.: Farrar, Straus and Giroux, 2003. 216 p. [in English].
19. Greer G. The Female Eunuch. L.: Paladin, 1971. 354 p. [in English].
20. Hayman R. The Death and Life of Sylvia Plath. London: Heinemann, 1991. 220 p. [in English].